

Positionspapir om Leg

FDF – et legende fællesskab

Ambitionen siger

I FDF bliver verden større, når vi gennem leg og udfordringer lærer at indgå i forpligtende fællesskaber

Værdier siger

I FDF tror vi på, at leg fremmer vigtige egenskaber som nysgerrighed, kreativitet, mod, fantasi, respekt, glæde, spontanitet og ansvar.

Egenskaber, vi har brug for som mennesker, men som ikke kan måles på en skala. I FDF leger vi os til færdigheder – i friluftsliv, når vi spiller musik, eller når vi konkurrerer mod hinanden for sjov og for at prøve os selv af. I FDF arbejder vi for, at børn oplever legens frie væsen, hvor vi leger på tværs af alder og gennem legen etablerer et fællesskab. Leg i FDF betyder, at voksne tager del i legen og leger med - bare fordi det er sjovt.

Hovedbestyrelsen siger Hvorfor leger vi i FDF?

Leg har siden FDF blev stiftet været et vigtigt element i vores møde med børn og unge. FDFs stifter Holger Tornøe var opmærksom på legens betydning helt fra

begyndelsen. Han skriver i sit kladdehæfte om leg under temaet "Hvad byder foreningen sine medlemmer". Her nævner han bl.a. oplysning og samtale og skriver følgende under overskriften fornøjelse:

"Leg kan være meget udviklende, men det kommer meget an på, hvordan legen drives. Drengene i 11- 12 års alderen have umådelig lyst til at føle sig som rene kæmper, lege soldater, og i det hele taget bruge deres lemmer. Dette er et aktiv, som bør udnyttes. Man skal give børnene lejlighed til at komme ud og se sig om og til rigtigt at røre sig og bruge kræfterne. Men også må man se at få vagt interessen for naturen. Får et menneske øjet op for naturen, vil den være ham en kilde til glæde."

I FDF leger vi, fordi det er sjovt. Er legen ikke sjov, slutter den hurtigt. Når vi eksempelvis leger banke-bøf ti gange i træk er det ikke, fordi vi vil øve og blive bedre. Vi gør det, fordi legen er sjov, giver os varmen og får os til at grine sammen. Men i FDF leger vi også med et formål. Vi har en legende tilgang til aktiviteterne, og bruger legen til at understøtte læring og transformere ny læring til noget der kan bruges i praksis af den enkelte.

Leg for sjov, og leg med et formål er begge legitime grunde til at lege. Men legen får først for alvor værdi, når legen går fra at være en aktivitet til at være en måde at være sammen på. Når lederne tør sætte fællesskabet og frirummet omkring legen i centrum. Legen giver rum til at udvikle menneskelige egenskaber som nysgerrighed, fantasi, opfinderi, spontanitet og evnen til at se andre – egenskaber, der former os som mennesker, men som ikke kan måles på en skala. På samme måde er legen heller ikke målbar. Leg kan ikke forstås ud fra begreber som nytte og funktion. Legen, og de egenskaber der følger i dens kølvand, taber, hvis legen bliver et instrument til noget andet. Derfor er det for os vigtigst, at legen har sit eget liv, at legen prioriteres, fordi det er livgivende at lege, og fordi der i legen opstår et frirum og et fællesskab, der er betydningsfuldt, når man skal finde et ståsted at møde verden fra.

FDF har et mangfoldigt legesyn

I 2012 udkom legeantologien 'Leg gør os til mennesker' i forbindelse med FDF-initiativet Legens Dag. Heri forholdte 11 fagpersoner sig til leg, og satte ord på det, der foregår i FDF. Det gav os ord at læne os op ad og var startskuddet til flere forsøg på at definere et legesyn for FDF. Det har vist sig som en svær opgave. For der findes ikke bare én, men mange forskellige former for leg i FDF. Vores tilgang til leg er netop legende, for vi bliver aldrig færdige, vi kan hele tiden blive klogere på leg og legens betydning. Og vi har ikke bare ét, men mange legesyn, afhængig af hvilke sammenhænge, vi leger i. Man kan vel sige, at vi har leg til alle lejligheder. Et langt stykke hen ad vejen er leg bare noget, vi gør. Det er noget, vi har inde i os.

Det har vist sig, at det danske sprog kommer til kort, når vi vil beskrive nuancerne i legens væsen. Man kan tale om 'Den rammesatte leg',

'Den legende leg', 'Den lærende leg', 'Den regelstyrede leg' eller 'Den spontane leg' og sikkert flere andre. Der findes kun ét ord for leg på dansk, og derfor er vi nødt til at bruge flere ord til at forklare forskellene. Vi bliver nødt til at fortsætte samtalen om legen, så vi for skabt et sprog for legen og dermed en bevidsthed om vores intentioner med legen.

En legende tilgang

I FDF kan vi blive bedre til at sætte ord på, hvordan leg skaber fællesskab og frirum for børn og unge. Vi skal flytte os fra, at legen er en aktivitet i de 5 minutters pause i programmet til FDF-mødet, til at legen er en tankegang og en samværsform. Dermed bliver det en kultur. Vi skal derfor demonstrere en legende tilgang, så vores omverden og ikke mindst forældrene oplever, at FDF har en ambition med at bruge leg fællesskabende og som et bærende element i frirummet. Det handler om at være legende (playful) i tilgangen til mødet og aktiviteterne. Vi går legende til læring, vi skaber relationer gennem leg, og vi indretter det fysiske rum omkring os på en legende måde. Vores møde med børn og unge og de fysiske rammer skal invitere til fællesskab, leg og frirum, så børn og unge har lyst til at bruge deres fritid hos os.

Den frie, den rammesatte og den regelstyrede leg

I FDF har vi både den frie og den rammesatte og den regelstyrede leg. Alle former for leg, er noget vi gør, fordi det er sjovt, og fordi legen bidrager til fællesskab, frihed og frirum. Når der på sommerlejren er god tid i programmet til at lege den leg, der lige falder os ind, sættes legen fri. I den frie leg opgiver vi idéen om, at legen kan styres, kontrolleres eller gøres til redskab for at nå et bestemt resultat. Den frie leg er legen, der gør os frie.

Den rammesatte leg lever især på FDFs lejre. Når et tema som vikinger, Harry Potter eller sørøvere sætter rammen for legen, og alle på tværs af alder bruge fantasien og leve sig ind i rollerne og tager del i legen. Her kan legen enten udspille sig frit indenfor rammerne, eller som en fortælling, hvor lederen ofte indtager en betydningsfuld rolle i legen, som kaptajn, vikingehøvding eller rektor og derigennem leder fortællingen.

Men FDF har også en solid tradition for regelstyrede lege og værdien af denne. Det handler både om klassiske børnelege og så helt nye og sjove lege, der hele tiden udvikles i form og indhold. FDFs digitale legedatabase er fyldt med sjove lege, der er baseret på klare regler. Denne form for leg giver fællesskab på tværs af alder og skaber tillid til dem, vi ikke kender. Der opstår et fællesskab, når vi har grinet sammen. Og selvom der både er regler og faste rammer for legen, så leger vi stadig for sjov, uden at det skal føre til noget eller være målbart. Vi oplever legens frie væsen, for hvis reglerne er kedelige, kan vi jo lave dem om, eller lege noget andet. Det er jo bare noget, vi leger.

Den lærende leg

I FDF leger vi ofte for at lære noget – eller er det i virkeligheden sådan, at den læring, der sker på møder og lejre i FDF, er en konsekvens af, at vi leger? I FDF har vi en lang tradition for helt bevidst at sætte lege i gang for at fremme læring. Samtidig har vi en tradition for, ikke at lade os låse fast af den færdighed, legen skal hjælpe på vej. I FDF er det langt vigtigere at have det sjovt og dyrke fællesskabet. Det er ikke indlæringen af en bestemt færdighed, der er det primære. Det er oplevelsen af at have det sjovt sammen, mens vi udvikler de færdigheder, som er en forudsætning for at aktiviteter som kanosejls, store raftebyggerier eller klatring bliver mindeværdige oplevelser. Den lærende leg kan sagtens tilføjes et element af konkurrence. Det er både sjovt, legende og lærerigt, når flere hundrede væbnere mødes til Væbnermesterskab og konkurrerer med og mod hinanden.

Voksne leger med

I regelstyrede lege eller rollelege indtager voksne ofte rollen som spilstyrer, der står uden for og fortæller børn og unge, hvordan de

præcist skal lege. Men voksne kan også lege med, og det er netop dét voksne gør, når der leges i FDF. I FDF ser vi det som meget værdifuldt, at voksne tør miste kontrollen og tage del på lige fod. Legen skaber et aldersfrit rum, hvor børn, unge og voksne mødes i legen. Som voksne i FDF skal vi turde kaste os ind i legen og nyde, at legen er ét af de få rum, hvor vi møder børnene på lige vilkår.

I FDF leger voksne med på mange planer. Når de også klæder sig ud som Harry Potter, riddere eller sørøvere på sommerlejren. Eller når de bruger mange timers forberedelse på at gøre årets natløb til lige præcis det natløb, som alle husker i mange år. Og når voksne til FDF-mødet selv er med til ståtrold, frem for blot at bruge legen til at holde børnene beskæftigede, mens de selv forbereder den næste aktivitet.

Når vi som voksne i FDF, kaster os ind i legen, er det fordi, vi synes, det har værdi, at voksne er en del af fællesskabet og møder børn og unge i øjenhøjde. Når børn og unge i FDF møder voksne med noget på hjertet, så er det også et møde med voksne, der brænder så meget for mødet, at de slet ikke kan lade være med at være med. Det er voksne, der ikke har lyst til blot at stå ude på sidelinjen og se til. Dermed bliver det et ligeværdigt møde mellem barnet og den voksne, og et fællesskab kan opstå fordi det netop er fælles.

Leg er demokrati

I legen udvikles et legedemokrati, hvor alle legens deltagere; børn, unge eller voksne tager ansvar for, og del i legens fællesskab og frirum. Leg og demokrati består af mange af de samme elementer: Co-creation, kompromisser, 'rules of the game' og respekt er vigtige aspekter af begge dele, og som gensidigt kan bidrage til forståelsen af koncepterne. Det er meget vanskeligt at være diktator i en leg, der er baseret på demokrati, lydhørhed og respekt. Der er en social proces i legen, idet vi sammen skal diskutere og acceptere reglerne for legen. Her er et link mellem samfundsengagement og leg; for når vi leger, så engagerer vi os allerede i en demokratisk proces, baseret på ligeværdig respekt. Eksempelvis når vi diskuterer reglerne for rundbold og sammen er blevet enige om, hvilke regler vi spiller efter.

Leger man sammen, må man købe ind på de andres ideer og forslag, eller selv komme med nogle, der er bedre. For legen kan kun fortsætte, hvis alle accepterer og er enige om rammer og regler. Skal legen være rigtig god, skal alle føle, at de bidrager og deres ideer accepteres af fællesskabet. Men man skal lære at give andre plads - præcis de værdier, som demokrati også bygger på.

Leg er dannelse

Legen har et dannesperspektiv, hvor det handler om at blive klogere på, hvad det vil sige at være menneske. Dannelse er noget, man tilegner sig i et fællesskab - det handler om at blive til sig selv sammen med andre. Man kan ikke danne sig selv i et kosteskab, men kun i relation til andre. Dannelse handler om at se og møde et andet menneske, og her er legen helt uundværlig. Leg handler nemlig ikke kun om at sætte sig selv i centrum. Leg handler ligeså meget om at bringe andre i centrum. Samtidig kan vi i legen møde det ukendte i tillid og åbenhed, og "det farlige" bliver lidt mindre farligt, når det bare er noget, vi leger. Helt tilbage i 1750'erne formulerede filosofen Schiller, at mennesket først rigtigt er menneske, når det leger, og når det leger, er det virkelig et menneske. I FDF tror vi på, at voksne spiller en særlig rolle, når børn og unge dannes gennem leg. Voksne skal være med til at sikre, at der leges godt. De skal være med til, at der er tid til at lege, at forholdene er i orden, og at alle involveres i legen. Voksne i FDF skal være med til at skabe et legende frirum, for det er her, børn og unge lærer, hvad det vil sige at være mennesker. Legen kommer ikke altid ud af ingenting, men skabes gennem inspiration, forslag til legekam-

merater, og kreative forestillinger fra voksne om, hvordan legen kan tage form.

Børn har brug for et frirum

I FDF mener vi både, at legen er et frirum, og at der er behov for at skabe et legende frirum. Legen er et frirum fra at skulle præstere noget bestemt og målbart. Det legende frirum handler om spontanitet, at træde ud af det planlagte og forfølge det, der giver mening i øjeblikket. Et legende frirum handler ikke om, at intet er planlagt, og der bare er "fri leg" på programmet fra start til slut. Men det handler om at have overskud til at gribe mulighederne, skubbe det planlagte til side til fordel for det spontane, give plads til det skæve og tro på værdien i leg, samt give plads til fællesskabet og have øje for hinanden. Et godt FDF-møde er et legende frirum, ligesom en vellykket sommerlejr også i sin natur er et legende frirum.

Børn og unge har brug for at opleve, at livet er en legeplads, at hverdagen kan være fyldt med leg, selvom den også kan rumme udfordringer. Vi skal arbejde for at skabe plads til legen, for leg kan sætte fri og skabe et uvurderligt frirum for børn og unge, der alle indimellem har brug for at mærke et sted, hvor de kan træde ud af den virkelighed, der omslutter dem, og sige "det er bare noget vi leger".

Der er brug for, at FDF tager et aktivt ansvar for at bruge legen, holde den i live og vise omverdenen, at leg har betydning. I FDF vil vi kæmpe for, at børn ikke kun oplever leg, når vi sætter legen i forbindelse med andre formål og resultatstyring.